

Nüfuzlu hərbi-analitik mərkəzlər öz reytinglərində Azərbaycan ordusunu döyüş qabiliyyətinə görə dünyanın ən güclü 50 ordusu sırasına daxil edib. İkinci Qarabağ müharibəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qələbəsi, dünya hərbi tarixində yazdığı yeni səhifələr bu faktı təsdiq etdi. Qafqazda ən müasir ordu hesab olunan Azərbaycan Silahlı Qüvvələri dünyanın geosiyasi müstəvisində yeni reallıq yaratdı. Bu reallıq Azərbaycanın xarici diplomatiyasının uğuru, müasir hərbi nəzəriyyəsinin və praktikasının tələblərinə cavab verən silahlı qüvvələrinin gücü, beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq strategiyasının təcəssümüdür.

Müstəqilliyin bərpasından sonra Azərbaycanın inkişaf strategiyası böyük iqtisadi layihələrə, beynəlxalq və regional platformalara hədəfləndi. Ölkəmizin iqtisadi inkişafına paralel şəkildə diplomatik müstəvidə də uğurları artdı. Bütün bunlar hərbi sahədə əməkdaşlığa, ordunun ən müasir, innovativ texnika ilə təmin olunmasına zəmin yaratdı. Dövlətçiliyin davamlı və dayanıqlı inkişafı, milli təhlükəsizliyin təmin edilməsi, ölkə ərazisinin və onun vətəndaşlarının müdafiəsi beynəlxalq hərbi əlaqələri zəruri etdi. Xüsusilə, Ermənistanın hərbi təcavüzü şəraitində beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq strategiyası Azərbaycan xarici siyasətinin prioritetinə çevrildi.

Hazırda beynəlxalq müstəvidə yeni güc mərkəzlərinin yaranması hərbi əməkdaşlığın dinamik inkişafını labüd edir. Cənubi Qafqaz kimi mürəkkəb geosiyasi regionda və müxtəlif dövlətlərin maraqlarının kəşimə məkanında yerləşən Azərbaycan beynəlxalq hərbi əlaqələrini xarici dövlətlərin hərbi qurumları və beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı maraqlar çərçivəsində reallaşdırır. Beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq fəaliyyəti Xarici İşlər Nazirliyi və digər aidiyyəti dövlət orqanları, idarə, təşkilat və müəssisələrlə əlaqəli şəkildə, Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Hərbi Doktrina və "Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin Beynəlxalq Hərbi Əməkdaşlıq konsepsiyası" əsasında həyata keçirilir.

Beynəlxalq hərbi əməkdaşlığın məqsəd və istiqamətləri Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına uyğun olaraq müəyyən olunur. Bu əməkdaşlıqda əsas məqsəd ölkəmizin suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin edilməsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi imkanlarının araşdırılması, xarici dövlətlərin hərbi qurumları və beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı əlaqələrin möhkəmləndirilməsidir. Həmçinin, beynəlxalq aləmdə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi-siyasi mövqeyinin gücləndirilməsinə, beynəlxalq və regional təhlükəsizliyə töhfə verilməsi hərbi əməkdaşlığın hədəfləri sırasındadır.

Xarici ölkələrlə, Avroatlantik strukturlarla, beynəlxalq təşkilatlarla və aparıcı dövlətlərin müdafiə sənayesi kompleksləri ilə birtərəfli, ikitərəfli və çoxərəfli əməkdaşlıq beynəlxalq hərbi strategiyanın əsas istiqamətlərindədir. Azərbaycan qonşu Türkiyə, Gürcüstan, Rusiya, İran ilə yanaşı, Ukrayna, Belarus, ABŞ, Böyük Britaniya, Pakistan, İsrail, və s. ölkələrlə hərbi, hərbi-texniki və hərbi-siyasi əməkdaşlıq edir. Terrorla, kiberhücumlarla mübarizə, informasiya təhlükəsizliyi və xüsusi təyinatlı qüvvələrin birgə hərbi təlimləri əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindədir. Paralel olaraq, müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq xüsusi önəm kəsb edir və Azərbaycan Ordusunun döyüş qabiliyyətini, texniki imkanlarını qat-qat artırır. Böyük fəxr hissi ilə qeyd etmək istərdik ki, Azərbaycan Cənubi Qafqaz regionunda öz ordusunu daxili imkanları hesabına hərbi texnika və silah-sursatla təmin etmək gücünə malik olan yeganə ölkədir. MDB çərçivəsində də Azərbaycan hava hücumundan müdafiə qüvvələrinə malik ən güclü ölkələrdən sayılır.

Ölkəmizin beynəlxalq hərbi əlaqələrində NATO bloku, Türkiyə, Rusiya, Pakistan, İsrail dövlətləri ilə əməkdaşlıq xüsusi çəkiyə malikdir. Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığı dövlətimizin xarici siyasət strategiyasında mühüm yer tutur. Respublikamızın 1994-cü ildə NATO-nun "Sülh Naminə Tərəfdaşlıq" (SNT) Proqramına, 1996-cı ildə Planlaşdırma və Analiz Prosesinə və 2005-ci ildə Fərdi Tərəfdaşlıq Əməliyyat Planı Proqramına qoşulması ilə qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi, NATO-ya üzv və tərəfdaş ölkələrin müvafiq qurumları ilə səmərəli əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması istiqamətində geniş imkanlar yarandı.

Azərbaycan NATO ilə əməkdaşlığı çərçivəsində beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasına da töhfə verir. Bu istiqamətdə, sülhməramlı əməliyyatlarda azərbaycanlı hərbiçilərin peşəkarlığı xüsusilə qeyd edilməlidir. Azərbaycan Ordusunun sülhməramlı kontingenti 1999-cu ildən etibarən sülhməramlı əməliyyatlarda iştirak edir. Rəsmi faktlara istinadən qeyd edək ki, 1999-cu ildən 2018-ci ilə qədər müxtəlif regionlarda keçirilən sülhməramlı əməliyyatlara Azərbaycan Ordusunun 3000-dən artıq hərbi qulluqçusu qatılıb.

Silahlı Qüvvələr üzərində tam demokratik nəzarətin yaradılması, müdafiə tədbirlərinin formalaşdırılması, o cümlədən, NATO-nun norma və standartlarına uyğun olaraq bütün Silahlı Qüvvələrin təşkilatı strukturunun yaradılması Azərbaycanın NATO ilə Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planının əsas sahələridir. 2004-cü ildə Prezident İlham Əliyevin NATO-nun İstanbul zirvə toplantısında iştirakı, sammit çərçivəsində aparılan müzakirə və danışıqlar ölkəmizin Şimali Atlantika İttifaqı ilə tərəfdaşlıq münasibətlərində keyfiyyətə yeni mərhələyə daşdı. "Kooperativ Best Effort-2004" səhra təlimlərinin, 2005-ci il iyunun 23-də NATO-nun "İnteqrasiya edilmiş sərhəd idarəçiliyinin islahatı: Avroatlantik Tərəfdaşlıq Şurası çərçivəsində birgə sərhəd təhlükəsizliyi standartlarının yaradılması" mövzusunda seminarının Bakıda keçirilməsi təşkilatın Azərbaycanla əməkdaşlığa verdiyi əhəmiyyətin sübutudur.

Azərbaycan Avropa və Avroatlantik məkanda qeyri-sabitliyin, münafişələrin və təhdidlərin aradan qaldırılmasında NATO ilə birgə işləyir və təhlükəsizliyin bölünməzliyi prinsipinə zidd coğrafi və siyasi ayrı-seçkilik olmadan Avropa və yerləşdiyi regionda vahid təhlükəsizlik sisteminin qurulması yükünü bölüşmək əzmindədir. Azərbaycanın NATO ilə ən vacib əməkdaşlıq sahəsi "Sülh Naminə Tərəfdaşlıq" proqramı çərçivəsindədir. Hər il sözügedən proqram çərçivəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabitləri 500-ə qədər təlim və seminarda iştirak edirlər. Hazırda Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin Təlim-Tədris Mərkəzinin nəzdində "Sülh Naminə Tərəfdaşlıq" mərkəzi fəaliyyət göstərir. Onu da qeyd edək ki, 2003-cü ildən etibarən NATO Bakıdakı yay məktəbinin maliyyələşdirilməsində iştirak edir. İldən-ildə proqramların əhatə dairəsi genişlənmiş və nəticədə 2005-ci ildə Azərbaycanda NATO-nun Beynəlxalq məktəbi yaradılmışdır.

Azərbaycan beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq müstəvisində

NATO ilə fərdi tərəfdaşlıq üzrə əməliyyat planı, Planlaşdırma və Analiz Prosesi çərçivəsində nəzərdə tutulan tədbirləri reallaşdıraraq Azərbaycan Rusiya ilə də hərbi sahədə ciddi əlaqələrə malikdir. Azərbaycan Ordusunun hərbi texnika və silahla təchizatı baxımından genişmiqyaslı əməkdaşlıq etdiyi ölkələr sırasında Rusiyanın xüsusi yeri var. Azərbaycanın ən çox silah aldığı ölkə məhz Rusiyadır. Təkcə son 10 ildə Azərbaycanın Rusiya ilə imzaladığı silah müqavilələrinin dəyəri 5 milyard dollardan çoxdur.

Ölkələrimiz arasında bir çox məsələlərə dair konsensus və əməkdaşlığın gələcək inkişafına xidmət edəcək sistemli yanaşma mövcuddur. II Qarabağ müharibəsində Azərbaycan Ordusunun qələbəsindən sonra Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin və sabitliyin yaradılması məqsədilə Rusiya sülhməramlılarının Qarabağda iştirakı iki ölkə arasında hərbi-siyasi münasibətlərdə yeni mərhələni təşkil edir.

Azərbaycanın hərbi sahədə ən mühüm tərəfdaşı qardaş Türkiyə Respublikasıdır. Azərbaycan və Türkiyə arasında hərbi sahədə əməkdaşlıq, yalnız Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin gücləndirilməsi baxımından deyil, ümumən bölgədə sülh və təhlükəsizliyin təmini baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 44 günlük müharibədə Azərbaycan Ordusunun əldə etdiyi Qarabağ zəfəriylə Cənubi Qafqazda yaranan yeni geopolitik mənzərəsinin təhlili iki qardaş və dost dövlətin hərbi əməkdaşlığının rolunu və əhəmiyyətini bir daha ortaya qoyur.

Azərbaycan və Türkiyə hərbi əməkdaşlığı istiqamətində ilk hüquqi addım 1992-ci il avqustun 12-də imzalanan hərbi təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında müqavilə ilə atılıb. 1996-cı il iyunun 10-da imzalanmış "Hərbi sahədə təhsil, texniki və elmi əməkdaşlıq razılaşması" çərçivəsində Azərbaycan ilə Türkiyə hərbi təhsil sahəsində əməkdaşlıq edir. Azərbaycan Ordusunun

zabit ehtiyacını qarşılayan ən önəmli təhsil müəssisələrindən biri olan Bakı Ali Hərbi Məktəbi də Türkiyənin aktiv iştirakı və köməyiylə NATO standartlarına uyğunlaşdırılıb. Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin təhsil müəssisələrində minlərlə azərbaycanlı zabit hazırlanıb. Bu gün də hərbi təhsil sahəsində inteqrasiya uğurla davam etdirilir. Türkiyə Silahlı Qüvvələri Azərbaycanın NATO ilə birgə iş potensialının inkişaf etdirilməsi, Avroatlantik məkana inteqrasiyası məsələsində də əməkdaşlığa mühüm töhfələr verir.

2010-cu il sentyabrın 15-də imzalanmış "Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında müqavilə" Azərbaycan - Türkiyə hərbi əlaqələrinin inkişafında yeni mərhələnin əsasını qoydu. Bu müqavilə ilə Azərbaycan və Türkiyənin Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası yaradıldı. Müqavilənin 2-ci maddəsinə görə, tərəflərdən biri üçüncü dövlət və ya bir qrup dövlət tərəfindən silahlı basqın və ya hərbi təcavüzə məruz qaldıqda, tərəflər BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsi ilə tanınan fərdi və ya kollektiv özünü müdafiə hüququnun həyata keçirilməsi üçün hərbi imkan və qüdrətlərindən istifadə etmək də daxil olmaqla, mövcud imkanları çərçivəsində bütün zəruri tədbirlərin görülməsi məqsədi ilə bir-birinə qarşılıqlı yardım göstərəcəklər. Bu sənəd faktiki olaraq iki qardaş ölkənin hərbi ittifaq müqaviləsi olaraq da dəyərləndirilə bilər.

İki ölkənin silahlı qüvvələrinin müştərk fəaliyyətlərinin planlaşdırılması, əməliyyatların keçirilməsi üzrə qarşılıqlı fəaliyyət və döyüş uzlaşması imkanlarının öyrənilməsi, o cümlədən yerdən və havadan zərbələr endirməklə düşmən hədəflərinin məhv edilməsi tapşırıqlarının yerinə yetirilməsiylə bağlı zirehli texnika, artilya qurğuları, hərbi aviasiya və hava hücumundan müdafiə qüvvələrinin də cəlb edilməsiylə həyata keçirilən çoxsaylı birgə təlimlər də birlik və əməkdaşlığın önəmli istiqamətlərindədir. Təkcə

2020-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə orduları 20-yə yaxın birgə təlim həyata keçirmişdir. Qarabağ zəfərindən sonra bu ilin ilk təlimlərinin Qarsda reallaşması əməkdaşlığın dinamik inkişafını göstərir. Xatırladaq ki, Qars müqaviləsinə görə Türkiyə Naxçıvanın təhlükəsizliyinə təminat verən ölkədir. Naxçıvan Əlahiddə Ümumqoşun Ordusunun təlimləri, Şuşa Bəyannaməsi Cənubi Qafqazda strateji güc balansını və təhlükəsizliyin təminatı üçün Türkiyənin hərbi iştirakının vacib olduğunu ortaya qoyur. Şuşa Bəyannaməsi ilə Azərbaycan və Türkiyə arasındakı hərbi münasibətlərin əməkdaşlıqdan müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılması, müttəfiqlik münasibətlərinin qurulmasının siyasi və hüquqi mexanizmlərinin müəyyən edilməsi, Azərbaycan və Türkiyənin təhlükəsizlik şuralarının birgə toplantılarının keçirilməsi hərbi əməkdaşlığın yeni prioritetləridir. Rəsmi görüşlərdə, çıxışlarında Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin bölgədə təhlükəsizlik və sabitlik üçün iki qardaş ölkənin silahlı qüvvələrinin inteqrasiyasının daha da dərinləşdirilməsinin vacibliyi vurğulanması Azərbaycan və Türkiyə hərbi əməkdaşlığının perspektivini ifadə edir.

Müdafiə sənayesi sahəsində mühüm əhəmiyyət kəsb edən əlaqələr də Azərbaycan və Türkiyə arasında hərbi əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindədir. 1998-ci ildə ASELSAN tərəfindən Azərbaycan ordusunun müasir avadanlıqlar və texnika ilə təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycanca "ASELSAN-Bakı" şirkəti yaradılıb. Şirkət hərbi məhsulların təmiri və texniki dəstəklə yanaşı, digər xidmətlər də göstərir. Müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıqdan danışıqda İI Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan Ordusunun qələbəsində Türkiyə hərbi sənayesinin istehsalı olan "Bayraktar" pilotsuz uçuş aparatlarının əhəmiyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanın Türkiyə ilə müdafiə sənayesi sahəsində müştərk istehsal

kimi əməkdaşlıq üsullarının tətbiqi hərbi əməkdaşlığın perspektiv layihələridir.

Üçtərəfli Azərbaycan - Türkiyə - Gürcüstan hərbi əməkdaşlıq strategiyası infrastruktur layihələrinin - Bakı-Supsa, Bakı- Tbilisi- Ceyhan neft kəmərləri, Bakı-Tbilisi- Ərzurum qaz xətti və Bakı- Tbilisi- Qars dəmir yolu xəttinin mühafizəsindən tutmuş terrora qarşı mübarizə və ərazi bütövlüyünün qorunmasına qədər geniş sahəni əhatə edir. 2010-cu ildən başlayaraq Türkiyə və Azərbaycanın birgə keçirdiyi komanda və səhra təlimlərinə 2012-ci ildə Gürcüstanın da qoşulması regional hərbi əməkdaşlıqda yeni formatın göstəricisidir.

Azərbaycanın hərbi sahədə və xarici siyasətdə mühüm tərəfdaşlarından biri də Pakistan İslam Respublikasıdır. Pakistan daim beynəlxalq arenada ölkəmizi dəstəkləyir və açıq şəkildə bəyan edir ki, hər zaman Azərbaycanın yanındadır. Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi və Pakistan İslam Respublikası Birləşmiş Qərargahı arasında imzalanmış "İkitərəfli Hərbi Əməkdaşlıq Planı" da iki ölkə arasında hərbi müttəfiqlik effektini yaradır.

İsrail dövləti ilə hərbi əməkdaşlıq Azərbaycanın beynəlxalq hərbi strate-

giyasında mühüm yer tutur. Son illər bu ölkə ilə hərbi sahədə əməkdaşlıq dinamik inkişaf edir. Azərbaycan İsrailin müdafiə sənayesi şirkətlərindən pilotsuz uçuş aparatları, radarlar, raket sistemləri və sahil-mühafizə vasitələri alır. Stokholm Beynəlxalq Sülh Araşdırmaları İnstitutunun hesabatlarına görə, Azərbaycanın ötən dövrdə İsrailə hərbi-texniki əməkdaşlığı geniş yer verdiyi, bu ölkədən ən modern silah və texnikalar aldığı qeyd olunur. Rəsmi Təl-Əvivlə hərbi sahədə əməkdaşlıq Azərbaycanın strateji maraqlarına tam cavab verir. 2016-cı ilin dekabrında Azərbaycan tarixi səfər edən İsrail baş naziri Ben-yamin Netanyahu ilə görüşdə Prezident İlham Əliyev İsrailə müdafiə sənayesi sahəsindəki əməkdaşlığı xüsusi vurğulayaraq yüksək qiymətləndirmişdir.

Hazırda Azərbaycan dövləti yerləşdiyi regionda yaratdığı yeni geostrateji və geosiyasi üstünlüklərdən faydalı şəkildə bəhrələnərək milli və dövlət maraqlarına cavab verən beynəlxalq hərbi əməkdaşlığı uğurla davam etdirir. Dünyanın hərbi analitik mərkəzləri Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 44 günlük müharibədə qazandığı qələbəni təhlil edir, bir çox dövlətlərin müdafiə qurumları ordumuzun müharibədə qazandığı döyüş təcrübəsini öyrənir, hərbi taktikasından bəhrələnilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev müasir qloballaşan dünyada uğurlu nailiyyətlər və güclü hərbi potensiala malik olmaq üçün hərbi infrastrukturun beynəlxalq standartlara uyğun inkişaf etdirilməsini zəruri şərt kimi ortaya qoyur, dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq hərbi təşkilatları ilə ikitərəfli, üçtərəfli və çoxtərəfli hərbi əməkdaşlığı diqqətdə saxlayır. Çünki Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin gücü dövlətimizin, müstəqilliyimizin və milli təhlükəsizliyimizin qarantıdır.